

Тема ПОВУДУВА ТА РОЗВИТОК В ГРОМАДІ

1. Розвиток соціальної роботи в громаді.
2. Фази розвитку соціальної роботи.
3. Тактики й техніки, які застосовують для втручання при роботі в громаді.
4. Теоретичні основи соціальної роботи в громаді.

Розвиток роботи в громаді як професійної діяльності знайшов відповідне відображення у соціальній політиці багатьох держав у другій половині ХХ століття. В Україні її частіше називають «соціальна робота з громадою», «соціальна робота в громаді».

Вивчивши і узагальнивши досвід зарубіжних країн, можна виділити цілу низку форм соціальної роботи в громаді, а саме: надання соціальних послуг за місцем проживання, вивчення проблем громади, підготовку експертних висновків, звернення щодо отримання субсидій для громади, робота із засобами масової інформації, переговори, угоди, проведення масових заходів, вжиття заходів через законодавчі чи виконавчі органи влади.

Зміст роботи в громаді фахівці розглядають як процес допомоги у самовдосконаленні громад. Практична соціальна робота в громаді ґрунтується на кількох засадах. По-перше, громадяни мають право брати безпосередню участь у виробленні рішень, які впливають на їхнє життя. По-друге, якщо громадян забезпечити належною інформацією, вони візьмуть участь у процесі вироблення рішень. По-третє, якщо голосу громади не чути, це означає, що громадяни не обізнані з процесом вироблення рішень або цей процес несправедливий.

Процес розвитку роботи в громаді подібний до процесу індивідуальної соціальної роботи. Мова йде про контакти, аналіз, планування, роботу з групами в громаді, вихід за межі громади, залучення засобів масової інформації тощо. Хоча вчені виділяють такі три фази розвитку роботи в громаді:

- 1) організація груп та служб у громаді;
- 2) розвиток професіоналізму та компетентності у членів громади, як співробітників так і волонтерів;
- 3) боротьба за зміни, зокрема зміни в соціальній політиці.

Вченими прийнято також розрізняти три рівні роботи в громаді:

- 1) базова або робота за місцем проживання з окремими людьми, сім'ями та групами, а також самостійна діяльність місцевих мешканців;
- 2) робота місцевих агенцій або між агенціями, тобто діяльність, очолювана органами влади та/або організована іншими структурами;
- 3) регіональна та національна робота з планування громад.

Робота в громаді, хоча й має ті ж складові, що й індивідуальна соціальна робота — визначення проблеми, складання плану втручання, втручання та його оцінювання, проте ґрунтується на інших методах та підходах. Аби зрозуміти різницю, спробуємо уявити собі, яким чином реагуватимуть на виявлені проблеми насилля над дітьми соціальні працівники, котрі займаються індивідуальними справами, й соціальні працівники, зайняті роботою в громаді. Якщо перші розв'язуватимуть проблему конкретної дитини чи групи дітей, то другі — можуть сприяти виникненню нових спеціалізованих служб, вдатися до роз'яснювальної роботи через засоби масової інформації, влаштовувати бойкоти й протести тощо.

Проведення конкретних заходів залежить від обраної громадою разом з працівниками стратегії і тактики дій. Загалом, у літературі із соціальної роботи тактики роботи в громаді поділяють на три групи: співпраця, проведення кампаній, боротьба.

Власне, поняття тактик характеризують зв'язки між тими, хто прагне діяти задля змін у громаді (одна система), й тими, на кого спрямовані такі дії, на кого чинять тиск (інша система). Вибір тактики втручання залежить від ситуації у громаді.

Співпраця передбачає робочі стосунки, коли дві системи домовляються про те, що зміна мусить відбутися. Тоді як протистояння означає незгоду між двома системами. Тактику *кампанії* використовують у разі, коли тих, на кого спрямовані дії, потрібно переконати у важливості змін, і між двома системами збережено можливість для комунікацій. Ефективність проведеної кампанії може визначати, якою буде подальша тактика - обопільною або ж змагальною. Тактику *протистояння* залишають на той випадок, коли не можна вдатися до інших двох.

Тактика співпраці спирається на використання таких методів чи напрямів діяльності, як упровадження змін та розвиток потенціалу (участь у процесі змін, наснаження). Тактика кампанії включає в себе навчання; переконання та лобіювання; звернення до ЗМІ. До арсеналу тактики протистояння належать: проведення переговорів; організація масових акцій як законних (наприклад, демонстрацій), так і незаконних (наприклад, акцій громадської непокори); показові судові процеси. Фактично у рамках трьох доволі широких різновидів тактик виділяють більш вузькі види діяльності, які вимагають від працівників у громаді відповідних знань, навичок та поведінки.

При виборі тактики діяльності необхідно взяти до уваги відповіді на такі запитання:

- Якими є поточні завдання діяльності, спрямованої на зміни?
- Як сприймають ініціатори змін контролюючу та владну систему в громаді?
- Як сприймають ініціатори змін систему клієнтів?
- Які ресурси потрібні і які доступні для кожного можливого варіанта тактик?
- Виникнення яких етичних дилем можливе при виборі того чи іншого різновиду тактики?

Поширеним методом обрання тактики й стратегії діяльності є метод п'яти стовпчиків, тобто визначення мети, можливих союзників та опонентів/противників змін, наявних ресурсів (матеріальні, людські, система зв'язків), пріоритетів та об'єктів впливу (первинні та вторинні), а також тактик діяльності.

Для розуміння ресурсів громади важливо пам'ятати про таке поняття, як «соціальний капітал», яке за своєю суттю охоплює сукупність недержавних та некомерційних суб'єктів соціального життя, мережу їхніх взаємозв'язків, цінності і норми, яких вони дотримуються, а також різні види діяльності, здійснювані ними з власної ініціативи в рамках сформованої мережі зв'язків та з дотриманням усталеної системи цінностей і норм.